

LEGELTETETT FÁS RENDSZER / LEGELŐERDŐK

FENNTARTHATÓ MEZŐGAZDASÁG AZ ERDÉSZETI/FATERMESZTÉSI ÉS LEGELTETÉSI CÉLOK EGYENSÚLYÁVAL

A BEVÁLT GYAKORLAT CÉLJA

Ez a hús- és tejtermelést szolgáló gazdálkodási gyakorlat az erdők legeltetéséből áll. Célja, hogy kiaknázza a fák alatt vagy a fás legelőkön található spontán takarmány-erőforrásokat, a jobb mikroklímát; hogy fokozza az állatok jólétét, és igénybe vegye a fák által kínált többlettakarmány-forrást. Ugyanakkor az erdészeti gyérítés elősegítheti a fák fejlődését, és lehetővé teszi a fatermesztést és egyéb termékek (pl. gyümölcsök, diófélék, gyógyászati felhasználás) előállítását. Így maximálisan kihasználják a terület potenciálját – mivel egyébként az erdőállományok fejlődésének első szakaszaiban nem hasznosul a többletvegetáció –, valamint a legeltetés elősegítheti az ágtiszta törzsek kialakítását is. Másrészt, a fák nélküli és az állatok nélküli gyepek különböző leromlási folyamatoknak vannak kitéve, pl. talajromlás, a biodiverzitás általános csökkenése vagy a terület elbozótosodása.

A GYAKORLAT LÉNYEGE

Az erdészeti és legeltetési hasznosítás együttes jelenléte többféle formában lehetséges. A fás területek nagy változatosságot mutatnak: környezeti tényezőkben (talaj, klíma, vegetáció, élőhelyek), tulajdonviszonyokban, a tulajdonosi célokban és a hasznosítás módjában egyaránt. Egyszerűsítve három jól elkülöníthető típus ismeretes.

Legeltetett erdő

Olyan erdőállományok tartoznak ide, ahol hagyományos erdőgazdálkodást folytatnak az állatok takarmányellátására gyakorolt hatások figyelembevételével. Az erdőgazdálkodási ciklus bizonyos periódusaiban, pl. gyérítések után takarmányforrás jelenhet meg (lágyszárúak és cserjék). Ezeket legeltetéssel hasznosíthatják, amíg a lehetőség el nem tűnik a koronazáródás hatására.

Legeltetés egy fiatal tölgyesben / Túllegeltetés egy kis parkban

Beerdősülő terület

Olyan, mezőgazdaság által felhagyott területek (beerdősülő területek, parlagon hagyott földek, felhagyott kaszálók, szukcessziós területek) tartoznak ide, ahol legeltetést folytatnak mindaddig, míg a fásszárú növények teljesen meghódítják a területet, és a koronák záródnak. Erdőgazdasági beavatkozás nélkül a legeltetés középtávon folytatható.

Legeltetett fás rendszer

Az erdei ökoszisztéma vagy a fás legelő mindenütt biztosítja a talaj stabilitását. A legeltetés segítheti az erdőgazdálkodási beavatkozásokat (aljnövényzet tisztítása, jobb levegőztetés és térszerkezet). Ezzel szemben a fák életébe való beavatkozás nélkül a legeltetésnek hosszú távon véget vetne a fák elkerülhetetlen koronazáródása. Ez a változat a legeltetett fás rendszerek valódi formája, ahol a két használati módot egymást kölcsönösen segítő módon, ésszerűen együtt alkalmazzuk ugyanazon a területen.

SZERSZÁMOK ÉS GÉPEK

A legeltetett fás rendszer eredményeinek elősegítése érdekében főleg a fákra érdemes koncentrálni, hogy az állatok ne tegyenek kárt bennük. Ennek érdekében különféle kerítéseket használhatunk. Ehhez kerítéselemekre (kb. 1 euró/m²) és oszlopokra (10 euró/db) van szükség, esetleg egy talajfúróra, ami megkönnyíti az oszlopok állítását (kézi fúró: 300–1600 euró). Az oszlopok kézi erővel is beverhetők a talajba egy speciális eszközzel, melynek ára kb. 100 euró.

Csemeték védelme a legelő állatoktól / Kerítéssel való védelem / Kézi oszlopverő

IDŐSZAK ÉS GYAKORISÁG

A legtöbb legeltetett fás rendszer esetén a teljes vegetációs időszak alkalmas a legeltetésre – természetesen a jószágállomány nagyságától és a legeltetés intenzitásától függően. Ha a legeltetés nagy intenzitású, a helyi klimatikus viszonyoktól függően időbeli és/vagy térbeli szakaszos legeltetést folytathatunk. Alapvetően minden legeltetett aljnövényzet gyorsan regenerálódik, ezért ugyanaz a terület ismételt legeltethető a legeltetett fás rendszer típusától (erdő vagy fás legelő) és a záródástól függően akár ugyanazon év során vagy a következő évben. Amennyiben az elsődleges cél a fák jobb környezeti feltételeinek megteremtése, akkor ez kifejezetten ajánlatos is lenne.

GAZDASÁGI ADATOK

Az erdők kezelésére vonatkozó uralkodó vegetációsabályozó módszerek magukban foglalják különféle gyomirtó szerek használatát, valamint a kézi vagy gépi bozótirtást. Ritkábban használt megoldások az irányított égetés és a biológiai szabályozás. A kézi módszerek használatát korlátozó legfőbb tényező annak magas költsége. Boateng (2007) szerint a kézi vegetációkontroll költsége British Columbiában átlagosan 540 \$/ha, míg a vegyszeres kezeléseké 375 \$/ha. Környezetvédelmi aggályok miatt az erdészeti szakemberek egyre inkább érdeklődnek a biológiai módszerek (például az állatállomány legeltetése) iránt. Boateng (2007) szerint a juhok legeltetése megfelelő alternatívája lehet a vegyszeres vagy kézi vegetációsabályozásnak, és arról számol be, hogy British Columbiában átlagosan 350 \$/ha kerül. A monetáris előnyök ösztönözhetik a juhok legeltetését fiatal tűlevelű ültetvényekben. Ezenkívül a juhok legeltetése környezeti hasznot is kínál, mivel így elkerülhető a levegő és a talaj szennyeződése, ami más módszereknél (kémiai vagy mechanikai módszerek) nem megoldható. A fás legelőkön a faültetés és a csemeték mechanikai védelmének kezdeti költségei az évek során a megnövekedett takarmányhozam, az állatokat érő stresszhatások csökkenése, a mikroklima kedvezőbbé válása, az állatjólét fokozódása, valamint a faanyag- és gyümölcsstermelés révén térülnek meg.

GYAKORLATI PÉLDA

A fás rendszerek legeltetésének gyakorlata leginkább Afrika és Dél-Amerika fejlődő országaiban elterjedt. Azonban a világ más részein is vannak rá példák. A juhok általi vegetációsabályozás (Sheep Vegetation Management, SVM) viszonylag új biológiai módszer British Columbiában a tűlevelű ültetvényekben a természetett fajokkal versengő, nemkívánatos növények visszaszorítására. Az erdészek gyakran vonakodnak attól, hogy beengedjék az állatokat az állományokba, mivel félnek a fákból okozott károktól, és nem rendelkeznek kellő adatokkal a módszer hatékonyságát illetően, noha az eredmények (Serra, Ruth 2013) azt sugallják, hogy a legeltetés serkenti a fenyőhibridek intermodális növekedését. Az SVM módszert a tűlevelű ültetvényekben a rotációs időszak rövidítésével lehetne jövedelmezővé tenni. Európán belül a mediterrán régióban működik aktívan a fás/cserjés területek legeltetésének gyakorlata, itt elsősorban a tűzveszély csökkentésére helyezik a hangsúlyt. Nyugat- és Közép-Európában a külterjes, legeltetett magastörzsű gyümölcsösök képviselik a múlt legeltetett fás rendszereinek maradványait.

Egyes telepítésekben a juhokkal való legeltetés a vegetációkontroll hatékony módja lehet. A külterjes gyümölcsösben legeltetett marhák élvezhetik a fák árnyékát és a fatörzsekhez dörzsölhetik magukat.

A juhok általi vegetációsabályozás témájában készült diplomamunka |
<https://corpus.ulaval.ca/jspui/bitstream/20.500.11794/24919/1/29905.pdf>

Kis területű kísérleti legeltetett fás rendszer szarvasokkal - Radim Kotrba |
<https://youtu.be/yDprnp4rED8>

Oskars Zemitis
Európai Földtulajdonosok Szövetsége
67 rue de Trèves
B - 1040 Bruxelles
Belgium
oskars.zemitis@elo.org

agroforestrysystems.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

